

VRAŽDA V JEKATĚŘINBURGU: POSLEDNÍ DNY ROMANOVŮ

Helen
Rappaportová

C PRESS

Vražda v Jekatěrinburgu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Helen Rappaportová
Vražda v Jekatěrinburgu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Helen Rappaportová

URAŽDA U JEKATĚRINBURGU

POSLEDNÍ DNY ROMANOUČŮ

 P R E S S

Mým dcerám Dani a Lucy

„Nezapomeňte, co je božského v ruské duši: pocit smíření.“

Joseph Conrad:

Před očima Západu, 1911

(přel. Kateřina Hilská, 2011)

Obsah

Poděkování	9
Úvod: Rudý Ural.....	15
1 Za palisádou	29
2 „Tmavý gentleman“	52
3 Muž s cigaretou	73
4 Žena na kolečkovém křesle	91
5 Dívky v bílých šatech	110
6 Chlapec v námořnickém obleku.....	127
7 Dobrotivý doktor	143
8 „Naše ubohé Rusko“	154
9 „Vše jako obyčejně“	170
10 „Jak naložit s Mikulášem?“	183
11 „Absolutně žádné zprávy zvenčí“	204
12 „Něco se jim tam uvnitř muselo stát“	224
13 „Obyčejní lidé jako my“	237
14 Dům zvláštního určení.....	243
15 „Vůle revoluce“	255
16 „Svět se nikdy nedozví, co jsme jim udělali“	280
Epilog: Vůně lilií	287
Poznámka k pramenům.....	309
Seznam použitých pramenů a literatury	315

PODĚKOVÁNÍ

Pohoří Ural je od mého domova velmi vzdálené – alespoň jsem si to myslela v říjnu roku 2006, kdy jsem se do tohoto projektu pustila. Věděla jsem, že jednoduše nemohu napsat příběh o Romanovcích v Jekatěrinburgu, aniž bych navštívila město, kde se vše odehrálo. Navzdory mým obavám to nakonec byla úžasná, nezapomenutelná zkušenost; nikdy z paměti již nevymažu onen okamžik, kdy jsem stála mezi tisíci věřícími během celonoční vigilie konané v chrámu Na Krvi při vzpomínce na zavraždění Romanovců v noci z 16. na 17. července. Zde jsem konečně pochopila sílu příběhu a jeho pokračující vliv na ruskou historii a kulturu a uvědomila si, proč Rusko, jeho historie a lidé vždy byli a budou pohlcující vášní mého života.

Během pobytu v Jekatěrinburgu jsem potkala několik lidí, bez jejichž laskavosti a dobré společnosti by se jednalo o velmi osamělou výzkumnou cestu. Společníkem a průvodcem s nezdolně dobrou náladou během dvou horkých červencových dnů, kdy jsme křížem krážem procházeli ulicemi Jekatěrinburgu, mi byl zejména Alex Kilin z katedry historie Uralské státní univerzity. Velmi si cením jeho času, energie a živého vyprávění o městě, resp. také skutečnosti, že nemluvil anglicky – přinutilo mě to usilovně zapracovat na mé ruštině.

Od prvního dne, kdy jsem přijela, byla Valentina Lapinová z kanceláře British Council v Belinského knihovně velmi milá

a vstřícná a umožnila mi používat internet a e-mail, stejně tak jako mi nabídla bezpočet šálků čaje s její výbornou domácí marmeládou. Pozvala mě také do své rodinné dači u jezera Baltyš. Valerij Gafurov mi věnoval čas, abychom si osobně pohovořili, a provedl mě po městě. Byl tak laskavý, že mi domluvil schůzku s profesory Aleksejevem a Plotnikovem. Profesor Venjamin Aleksejev si našel prostor ve svém velmi vytíženém programu viceprezidenta Uralské větve Ruské akademie věd, aby si se mnou promluvil o svém dlouhodobém výzkumu vraždy Romanovců. Irina Bedrinová z Uralské státní právnické akademie mě doprovodila na druhou stranu Jekatěrinburgu, kde jsem se setkala s profesorem Ivanem Plotnikovem (o jehož mimořádném příspěvku ke studiu Romanovců pojednává i Poznámka k pramenům níže). I přes své podlomené zdraví mi profesor Plotnikov laskavě věnoval svůj čas a hovořil se mnou o mnoha fascinujících teoriích. Konstantin Bryljakov z jekatěrinburského turistického centra mi naplánoval cestu do Ganiny jamy s průvodkyní Naděždou Sokolovovou, která mi v ruštině poskytla živý nepřerušovaný výklad k příběhu Romanovců. Princezna Světlana Galitzine z Oxfordu byla tak laskavá, že se se mnou během návštěvy své rodiny v Jekatěrinburgu sešla a vyprávěla mi o městě.

Mé díky také patří mnohým bezejmenným věřícím, s nimiž jsem v chrámu Na Krvi a ve Vozněsenské katedrále v Jekatěrinburgu hovořila o Romanovcích a jejich pravoslavné víře. Upřímný dík si zaslouží také dobrovolnice ve Vozněsenské katedrále Irina Čirkovová, která mi ve své vlídnosti a ruské dobrosrdečnosti věnovala svou vlastní střezanou kopii filmu Gleba Panfilova *Romanovy: Vencenosnaja semja* (2000), který jsem nemohla nikde sehnat. Její gesto bylo typické svou vřelostí a laskavostí, s níž jsem se setkávala všude v Jekatěrinburgu, včetně milé obsluhy recepcce v hotelu Park Inn, která mi můj pobyt velmi zpříjemnila a jež mi tak lichotila ohledně mé ruštiny.

Doma v Anglii jsem velmi vděčná za odborné znalosti a pomoc Phila Tomaselliho, vynikajícího odborníka na britskou

tajnou službu a záznamy ministerstva zahraničních věcí a válečného kabinetu vztahující se k Rusku a k tomuto období a uložené v Národním archivu v Kew. Phil mi pomohl nalézt fascinující zprávu z Jekatěrinburgu poslanou sirem Thomasem Prestonem, jakož i velké množství dalších cenných materiálů. Soudní lékařský znalec a expert na balistiku Frank Swann si našel čas na velmi dlouhý oběd, během něhož mě provedl fascinující analýzou pravděpodobného soudního ohledání vraždy v suterénu. Peter Bull z York University byl velmi zábavným průvodcem poutavého popisu řeči těla na oficiálních i neoficiálních rodinných fotografiích Romanovců. Archivářka v knihovně Biblické společnosti v Cambridge Rosemary Matthewová vyhledala dopis Bělousova ohledně poměrů v Jekatěrinburgu v roce 1918. Marie Takayanagiová z parlamentního archivu mi pomohla získat přístup k materiálům sira George Buchanana ve spisech Lloyda George. Gillian Longová mi zařídila přístup do archivu Bernarda Parese ve Škole slovanských a východoevropských studií v Londýně; Annie Kemkaran-Smithová učinila maximum, aby vyhledala sbírku Sydneyho Gibbese, která je nyní součástí Wernherovy sbírky – ta je ale v současnosti bohužel uskladněná a čeká na nové umístění, je tedy pro badatele nedostupná.

Můj dobrý přítel Michael Holman, bývalý profesor Ústavu ruských a slovanských studií v Leedsu, mě představil současnému zaměstnanci ústavu Jonathanu Suttonovi, který mi poskytl několik užitečných rad a kontaktů v Jekatěrinburgu. Zvláštní poděkování dlužím také Jamesi Harrisovi z Historického ústavu Leedské univerzity – sám je expertem na dějiny uralské oblasti ve sledovaném období –, jenž mi zprostředkoval kontakt na Alexe Kilina v Jekatěrinburgu. V Brothertonské knihovně v Leedsu jsem bádala v jedinečném ruském archivu a jsem vděčná zejména Richardu Daviesovi za jeho pomoc při zpřístupnění materiálů, Liddleově sbírce a ruskému archivu v Leedsu pak za to, že mi dovolili z něj citovat. Roger Taylor mě upozornil na úžasné fotografie Gallowaye Stewarta v Bradfordu

a Brian Liddy byl tak laskavý, že mi všech dvaadvacet svazků zpřístupnil k nahlédnutí. Nick Mays z Archivu mezinárodních zpráv mi umožnil přístup k článkům korespondenta *The Times* Roberta Wiltona, jež jsou součástí spisů Geoffreyho Dawsona, a jsem vděčná agentuře News International Limited za povolení z nich citovat; profesor John Rohl z University of Sussex mi poskytl cenný pohled na císaře Viléma a Melanie Ilicová z University of Gloucestershire mi předala množství zásadních bibliografických podnětů.

V Anglii mě také přivítala ve svém nádherném domě v Kentu princezna Olga Romanoff a podělila se se mnou o své fotografie a vzpomínky na obřad Romanovců v Petrohradu v roce 1998. Sonya Goodmanová a její manžel Philip mi nabídli pohostinnost ve svém domě v Kensigtonu a Sonya živě hovořila o stycích svých Kleinmikhelských předků na ruském carském dvoře. Kolegové z Crimean War Research Society Hugh Small a Bill Curtis mi poskytli informace o pistolích a kulometech. V Oxfordu se se mnou sešel na oběd profesor Harry Shukman ze St. Anthony's College a dal mi mnoho rad ohledně ruských zdrojů o tomto období a nabídl také plnou podporu mého projektu. Nemohla bych ale uzavřít tento seznam, aniž bych zmínila úžasné zázemí Bodleianovy knihovny v Oxfordu, svého druhého domova, a jejich vždy nápomocných a ochotných zaměstnanců.

Během psaní této knihy jsem s radostí zjistila, že bydlím jen pět minut chůze od kostela ruské pravoslavné komunity svatého Mikuláše Divotvůrce, založeného v roce 1941 otcem Mikulášem, původně Charlesem Sydneym Gibbesem, carevičovým učitelem. Členové komunity mě na svých bohoslužbách velmi vřele přivítali a ráda bych využila této příležitosti a ocenila jejich práci v ruské pravoslavné komunitě v Británii.

Ve Spojených státech byl Joshua Wearout z Wichita State University tak laskavý a poslal mi fotokopie materiálů a fotografií, které shromáždil na Sibiři Paul James Rainey. Ronald M. Bula-toff z Hoover Institution mi zaslal kopie dokumentů Rizy Kuli

Mirzy (velitele jekatěrínburské posádky v letech 1918–1919) ze sbírky Very Cattelové. John Jenkins ze Spark Museum mi poskytl informace ohledně telegrafů a telefonogramů a David Mould z Ohio University mi také odpověděl na dotazy ohledně ruských telekomunikací. V New Yorku jsem využívala úžasného zázemí YIVO Institute for Jewish Research na 16. ulici a Páté avenue (nyní součástí Centra pro židovská studia), kde jsem studovala rozsáhlý a z velké části podceňovaný archiv Hermana Bernsteina (viz Poznámka k pramenům). V YIVO institutu mi Jesse Aaron Cohen pomohl vyhledat Bernsteinovy fotografie ze Sibíře i ty, které pořídil americký expediční sbor na Sibíři. Gunnar M. Berg mi s laskavostí nosil velké množství spisů z Bernsteinovy sbírky a okopíroval pro mě mnoho referenčního materiálu. A nakonec, moje cesta do New Yorku by nebyla takovým potěšením bez dobré společnosti a podpory mého přítele Johna Reintera.

Při psaní této knihy jsem velmi ocenila lásku a podporu své rodiny – zejména bratrů Christophera a Petera Warea, kteří mi pomohli při výstavbě webových stránek a neustále mě podporovali, stejně jako má drahá přítelkyně Christina Zabaová. William Horwood mi poskytl bystré komentáře a konstruktivní kritiku ohledně některých klíčových pasáží. V nakladatelství Hutchinson mi nabídla vřelou podporu a nadšení z knihy Caroline Gascoigneová, stejně jako má úžasná publicistka Cecilia Duraesová. Mé díky také patří Elaine Willisové, která vyhledala obrazovou přílohu, a mé redaktorce Jane Selleyové.

A na závěr to nejdůležitější: obrovský vděk chci vyjádřit svému agentovi Charliemu Vineyovi. Když mi poprvé řekl o nápadu na knihu o Romanovcích, tak jsem zasténala a trvala na tom, že už o nich bylo vše napsáno. Ale odešla jsem s jeho nabídkou a podívala jsem se na celý příběh znovu, z různých perspektiv, a přišla s pevně sepjatým čtrnáctidenním scénářem. Poté mě do toho Charlie lichocením přemluvil, chválil mě a nasměroval mě na správnou cestu, jak tuto knihu napsat,

což zahrnovalo významné přehodnocení toho, jak jsem do té doby přistupovala k historickému psaní. Jsem mu velmi vděčná za jeho trpělivost, podporu a víru v tento projekt a za všechny hodiny strávené tvrdou prací. Bez něj by se prostě *Vražda v Jekatěrinburgu* nikdy nestala.

Helen Rappaportová
Oxford
září 2008

Nějaký čas poté, co jsem v roce 2007 napsala *Vraždu v Jekatěrinburgu*, jsem se znovu vrátila k rodině Romanovců ve své knize *Four Sisters: The Lost Lives of the Romanov Grand Duchesses* (2014), která podrobně popisuje domácí život carské rodiny. Není však mým záměrem, aby tato publikace nějakým způsobem nahrazovala či překonávala *Vraždu v Jekatěrinburgu*, která je samostatným titulem zaměřujícím se na poslední dva týdny v životě této rodiny.

Helen Rappaport
West Dorset
březen 2014

Úvod

RUDÝ URAL

U podvečer 29. dubna 1918 stál na vedlejší koleji odlehlé železniční stanice Ljubinskaja, ležící na transsibiřské magistralé nedaleko města Omsk, zvláštní vlak. Byl neobvykle dobře strážěn. Uvnitř vozu první třídy seděl Mikuláš Alexandrovič Romanov, bývalý car vši Rusi, a jeho v Německu narozená manželka Alexandra.

Mikuláš, zbaven všech privilegií, zajatec očekávající soud nebo vyhnanství, byl po třinácti měsících strávených s rodinou v domácím vězení, nejprve v Alexandrovském paláci v Petrohradě a později v Tobolsku na západní Sibíři, převážen jinam. Pokud to on sám ještě nevěděl, tak někteří kolem něj určitě ano: car se vydával na svoji poslední cestu. Ale i ti, kteří tušili, co se může jejich bývalému vládcí stát, si jistě nedokázali představit tu skutečnou, děsivou hrůzu toho, co přijde.

Mikuláš byl do té doby v dobré náladě, ale jeho naděje na bezpečný azyl se rychle rozplynuly, když se svou manželkou zjistil, že je nepřevážejí do Moskvy nebo, jak doufali, do exilu za hranice Ruska.

Vlak, ve kterém seděli, směřoval tam, kam se Mikuláš za žádnou cenu dostat nechtěl. Do Jekatěrinburgu.

„Jel bych kamkoliv, jen ne na Ural,“ údajně té noci řekl, když vlak při příjezdu do města zpomaloval. V Tobolsku pravidelně četl místní noviny a věděl tedy, že nálada mezi dělníky na Urale

byla „silně proti němu“. Měl pádný důvod obávat se převozu na takové místo, mezi takové lidi – ať už jako sesazený panovník, nebo jako milující otec rodiny, s nemocnou manželkou, čtyřmi bezbrannými dcerami a neduživým synem postiženým hemofilií. V Jekatěrinburgu panovala silná proticarská nálada a jakožto historický uzel starého ruského trestního systému byl místem, kterým byli trestanci přepravováni na místa plná hrůz, odkud nebylo návratu.

Za Jekatěrinburgem kdysi stával na opuštěné lesní pasece kamenný sloup, jehož omítka byla vzhledem k drsnému ruskému podnebí vydrolená a poničená. Na jedné straně byl nápis v azbuce *ЕВРОПА* (Evropa) a na druhé *АЗИЯ* (Asie), neboť tento památník vyznačoval symbolickou hranici mezi evropským a asijským Ruskem. Už od okamžiku založení města na počátku 18. století byl Jekatěrinburg, ležící na Velkém sibiřském traktu, bránou ruského impéria na východ, za níž se původní poštovní cesta táhla dalších téměř pět tisíc kilometrů až k hranici s Mandžuskem.

Přírodní rozhraní tvořilo pohoří Ural dlouhé dva tisíce sedm set kilometrů, které rozdělovalo Rusko od severu na jih. Na východě se nacházela arktická pustina sibiřské plošiny, jež se rozprostírala jako ohromné moře a končila, jak Anton Čechov poznamenal, „čert ví kde“. Velká sibiřská cesta nepředstavovala žádnou velkolepou tepnu. Dvě či více staletí byl tento „hnědý pás cesty táhnoucí se jako nit“ napříč Ruskem spíše známý jako Trakt. Kolony vyhnanců a zločinců, kteří byli z centrálních věznic v Moskvě přepravováni parníky nebo bárkami do Ťumeně, pochodovaly z Jekatěrinburgu po této úzké klikatící se šterkové pěšině s řinčícími okovy na nohou – v letním suchém počasí zahalení oblaky prachu a v zimě zase v arktických sněhových bouřích.

Během jejich dvouletého nuceného pochodu do vězení nebo do vyhnanství prošly během nejhrošších let carského útlaku touto cestou statisíce mužů, žen a dětí. Jejich příchod k Jekatěrinburskému obelisku představoval dantovský bod přechodu, bránu do ruského druhu pekla, za níž nešťastníci ztratili veškeré naděje na návrat domů a shledání s rodinou. Při krátké zastávce na tomto místě se naposledy podívali na evropské Rusko a poté se vydali do pohanské divočiny rozkládající se před nimi. Mnozí obelisk políbili jako poslední sbohem; jiní vyryli do omítky své jméno. Většina z nich již tímto místem nikdy znovu neprošla.

Je zvláštní, že město Jekatěrinburg má západně znějící název, a přitom ho ze všech stran obklopuje Asie. Usazené je na východních svazích Uralu a jeho nízký horizont se otevírá do rozsáhlého území bažinaté tajgy s borovicovými, smrkovými a modřínovými lesy, které se táhnou až daleko na sever a na východ, kde žijí divocí medvědi, jeleni, vlci a rysy. Podnebí je zde nemilosrdně sibiřské – jaro přichází až v polovině května. Dokonce i tehdy leží na zemi sníh, jezera jsou stále pokryta ledem a půda je kvůli jarním záplavám rozbahněná. Spolu s hejny komárů se v červnu na chvíli objeví léto a přináší s sebou krátkou idylu půlnočního slunce, jakož i silné bouřky, jež tu vznikají kvůli bohatým zásobám minerálů v kopcích. Na konci srpna se ale opět vrací mráz a koloběh počasí znovu utahuje svou oprátku.

Město, jež bylo založeno jako odlehlá základna impéria, která nebyla větší než dřevěné opevnění postavené k ochraně cenných místních hutí, dostalo v roce 1723 jméno po druhé ženě Petra Velikého. I přes svoji odlehlost postupně nabíralo na významu coby ekonomické, vědecké a kulturní centrum, až vyrostlo v bohaté město důlních specialistů, obchodníků a bankéřů a stalo se sídlem ruské carské mincovny. Prosperita Jekatěrinburgu byla založena na ohromných zdrojích nerostného bohatství Uralu; polodrahokamy, které zdobily ruské imperiální paláce a katedrály, se těžily právě zde. Jejich syté odstíny bylo

možné spatřit v nádherných inkrustacích, na sloupech z jaspisu, porfyru a lazuritu a specifická tmavě zelená barva malachitu se vyjímal na překrásných urnách, vázách a stolech, které zkrášlovaly velké carské paláce. V horách se nacházelo velké množství diamantů, ametystu a smaragdu, jakož i něžně narůžovělého rodonitu a vzácného a fascinujícího alexandritu s jeho nekonečně proměnlivými odstíny červené a zelené. Tyto drahokamy dodávané do carské brusírny v Jekatěrinburgu a Petrohradě poskytovaly většinu nerostů pro neuvěřitelně propracované šperky a umělecké předměty vytvořené mistry, jakým byl i dvorní šperkař Romanovců Karl Fabergé.

Pohoří Ural bylo stejně tak bohaté na vzácné kovy. V roce 1814 zde bylo nalezeno zlato a o pět let později platina. Zlato se zde nacházelo v takové míře, až místní lidé tvrdili, že „tam, kde nebylo nalezeno, se dosud nehledalo“. V době před revolucí byl Jekatěrinburg dodavatelem devadesáti procent platiny na celém světě a velkého množství luxusního zboží, parfémů a kožešin nejvyšší kvality – bobří z Kamčatky, sobolí, hermelínu, z norka, černé a šedé lišky, předložek z medvědí kůže. To vše sem bylo přinášeno ze všech koutů Sibíře a dalo se ve městě sehnat. Skutečné bohatství města ale spočívalo v železné rudě a surovém železu, které se z ní vyrábělo. Na počátku 19. století, kdy se Ural stal největším výrobcem železa na světě, se v Jekatěrinburgu stavěly nové průmyslové závody v rámci modernizace Ruska. Avšak koncem století byly kdysi dominantní jekatěrinburské železárny předstíženy novým silným metalurgickým průmyslem jižněji, v povodí Donu, poháněným ohromnými zásobami uhlí. Průmysl začal stagnovat, dokud ho nezachránilo intenzivní období modernizace a výstavba transsibiřské magistrály.

Když v roce 1890 projížděl Jekatěrinburgem Čechov, přišlo mu město fádňí a provinční, zaujal ho pouze „nádherný, sameťový“ zvuk mnoha kostelních zvonů, jež se během postní doby nesl čerstvým jarním vzduchem. V pohodlném úkrytu hotelu Amerikanskaja se třicetiletý spisovatel uchýlil do svého pokoje

a okenice nechal zavřené, aby se nemusel dívat na to, co mu připadalo jako cizí svět. Celou noc slyšel vzdálené dunění strojních lisů. Potřebujete hlavu ze železa, pokud se z toho nechcete zbláznit, napsal. Co se týče obyvatel tohoto napůl asijského města, shledal je nevyzpytatelnými, dokonce mu naháněli strach. „Se svými vystouplými lícními kostmi, velkým čelem, malýma očima a nesmírně velkými pěstmi“ v něm vyvolávali „pocit podobný hrůze.“ Obyvatelé Jekatěrinburgu, zakrnělí těžkou prací umocněnou úděsnými klimatickými podmínkami, „se rodili v místních slévárnách a na svět je nepřiváděly porodní báby, ale mechanici“.

Počátkem 20. století se Jekatěrinburg rozrostl z osady s jednopatrovými roubenými domky z 18. století do vlivného krajského města s celou armádou rolníků pracujících ve slévárnách, mlýnech, papírnách, mýdlárnách a koželužnách. Usadily se zde legie carských úředníků, aby dohlížely na chod uralského hutního průmyslu a carské mincovny. Byla zde velká skupina cizinců, zejména v Hubbardově svíčkárně, kterou vlastnili Britové, v Taitově strojírenském závodě a Sysertské slévárně, jakož i silné diplomatické zastoupení – britský konzulát otevřel v roce 1913 své okázalé prostory na Vozněsensském prospektu. Záhy byly nedaleko otevřeny konzulární úřady Francie, Švýcarska, Spojených států amerických, Německa, Švédska a Dánska. Jekatěrinburské široké dlážděné bulváry lemované lipami byly během příliš krátkého léta velkolepé a vzdušné, městské parky a zdobné zahrady hýřily květinami. Město mělo svou „milionářskou ulici“ s nádhernými domy, muzeum přírodní historie, dvě divadla, kde účinkovali herci z Moskevského uměleckého divadla, a okázalou operu, kde zpíval i Šaljapin. Nacházelo se zde několik pohodlných, velkolepě nazvaných hotelů, jako například Eldorado a Palais Royal. Hotel Amerikanskaja, který byl vřele doporučován Baedekrem (myšlen průvodce slavného německého nakladatelství, jež bylo založeno již roku 1827

Karlem Baedekrem a specializovalo se na tento typ literatury, v jehož rámci se stalo pojmem; pozn. redakce), byl bezpochyby nejlepším ve městě a na sibiřské poměry i relativně čistým; dalo se zde také dobře poobědvat za méně než čtyři rubly.

Mnoho cestovatelů, kteří sem přijížděli po několikátýdenní úmorné cestě, bylo krásou města uchváčeno. Po chmurné a ponuré sibiřské pustině to byl příjemný pohled – první „opravdu kultivované místo“, které viděli od doby, co vyrazili ze Šanghaje. Jekatěrinburg měl co nabídnout: kamenné, štukované domy klasické architektonické krásy, panorama kostelů se zlatými kupolemi a smetanovo-tyrkysovou barokní krásu Vozněsenské a Jekatěrininské katedrály. Na horním konci téměř pět kilometrů dlouhého Vozněsenského prospektu, jenž protínal srdce starého města, se majestátně tyčilo sídlo Rastorgujeva-Charitonova, což byla dokonale vyvážená palladiánská vila postavená jekatěrinburským platinovým králem, která shlížela na krajské město chlubicí se svou průmyslovou silou a těšící se ze své ekonomické prosperity. Jekatěrinburg stál v čele rychle se modernizujícího Ruska: bylo to místo s pouličním osvětlením, telefony, elektrickými tramvajemi a významným železničním depem, kde se křížilo sedm železničních tratí a kudy uháněla transsibiřská magistrála na východ.

Ale říjnová revoluce roku 1917 přinesla změny, které městem otráslly. V listopadu přijeli „agitátoři“ a s podporou místních železničních dělníků provedli bolševický puč. Po něm se rychle dostavila průmyslová a finanční krize, neboť město upadlo do dluhů a bankrotu. Následovalo zatýkání, popravy, konfiskace a strach. Páté největší město Ruska se stalo jednou z nejobávanějších bašt protichůdných politických sil a hlavním centrem bolševických aktivit. Ze stotisícového obyvatelstva tvořili velkou část dělníci a vojáci, z nichž bylo mnoho mladých aktivistů nechvalně známých svou politickou radikalitou.

A právě do tohoto nebezpečného ohniska revolučního zápalu přijel 30. dubna 1918 veřejný nepřítel číslo jedna, občan Mikuláš

Alexandrovič Romanov. Snad ironií osudu měl skončit ve městě, jímž prošlo mnoho mužů a žen odsouzených starým carským systémem – na své cestě do politického vyhnanství na Sibiři.

Ale jak se jeden z nejbohatších a nejmocnějších samovládců na světě ocitl zde, na nechvalně proslulém „Rudém Uralu“? A jak se tento zbožný, dogmatický malý muž bez špetky představitosti, jehož hlavním zájmem byl rodinný život, stal démonem představujícím studnici všeho zkorumpovaného, reakčního a despotickeho ve vztahu k dynastii Romanovců?

Car Mikuláš II. nebyl prvním panovníkem, na něhož spadlo panování neočekávaně, ani nebyl prvním monarchou, který nebyl na své nelehké povinnosti emocionálně ani politicky připraven. Jakožto člověk s omezenými politickými schopnostmi a vizemi jednal Mikuláš tak, jak mu přišlo přirozené. Svědomitě udržoval samovládu svého otce, zatímco slepě odolával všem politickým inovacím a schvaloval potlačování rozbouřených menšin v říši. Tvrdohlavá víra ve vlastní úlohu pomazaného zástupce Boha ho nutila zavírat oči před čím dál úzkostnějším voláním po politické změně. Ale politický a sociální nepokoj rozdmýchaný revolučními aktivitami mezi městskými dělníky v Petrohradu a Moskvě nakonec Mikuláše přinutily v roce 1905 k symbolickému gestu v podobě konstituční reformy. Demokratické síly v nově jmenované Dumě však byly z velké části omezené a Mikuláš jejich aktivitu opakovaně podrýval, přičemž odmítal jakékoliv reálné ústupky zastupitelské vládě a snahy o modernizaci odsuzoval jako „nesmyslné sny“ se stejnou veherentností jako v den, kdy nastoupil na trůn. A sám se stáhl do rodinného kruhu; skrytý před vnějším světem v Alexandrovském paláci v Carském Selu poblíž Petrohradu si spokojeně hrál se svými dětmi a stýkal se jen s blízkými rodinnými příslušníky a úzkým okruhem přátel.

Mikulášova stále častější nepřítomnost na veřejnosti a jeho pokračující odpor k reformám rychle napomohly neúprosnému

kolapsu už stejně skomírajícího politického režimu, a to i navzdory jistému ekonomickému oživení a růstu v letech 1907 až 1914. Tempo pádu se zrychlilo nadšeným vstupem Ruska do první světové války v srpnu 1914. Počáteční euforie z národní solidarity, kterou Mikuláš mohl a měl politicky zúročit, se ve světle katastrofických ztrát rychle vytratila. Pokračující naprostá neschopnost ve vedení války i v zásobování materiálem, spojená s vážnými územními ztrátami v Haliči ve prospěch Německa, nakonec v září následujícího roku odvedla Mikuláše od rodinných záležitostí a přinutila ho ujmout se vrchního velení na frontě. Ale už tehdy, i přes přítomnost *báťušky* – tatička – v čele armády, vedlo Rusko opotřebovací válku, směřující k bezprecedentní míře dezercí v demoralizované, špatně vyzbrojené a hladovějící rolnické armádě. Po staletích nezpochybnitelné oddanosti se dlouhodobě trpící branci začali ptát, za co že to vlastně bojují. Zdálo se, že car po nich jen chce, aby orali, bojovali a platili daně. A tak Mikulášova rolnická armáda začala po tisících dezertovat.

Mezitím v Petrohradu (v srpnu 1914 byl Sankt Petěrburg přejmenován na Petrograd) měla faktickou politickou kontrolu v rukou Mikulášova velmi neoblíbená manželka Alexandra, a to v době, kdy byla čím dál více očarována Grigorijem Rasputinem, charismatickým, ale nesmírně manipulativním „svatým mužem“, který projevoval nevysvětlitelnou schopnost kontrolovat záchvaty krvácení jejího syna Alexeje, jenž trpěl hemofilií. Alexandřina náklonnost k Rasputinovi ji dovedla k hysterickému sporu s vládními ministry a přižívovala bezuzdné a stále jedovatější pomluvy o skutečné povaze jejich vztahu. Mikuláš mezitím ignoroval opakující se a stále naléhavější varování členů vlády ohledně eskalace situace v Petrohradu. Neuposlechl ani svého oddaného strýce, velkovévodu Nikolaje, kterého zbalvil vrchního velení armády, když ho vévoda prosil, aby učinil kompromisy a zachránil dynastii před zánikem. Bylo jasné, že obrovskou sílu revoluční změny v Rusku už nyní nešlo zastavit;

politici a zahraniční diplomaté ji ostatně po léta předpovídali. Mikuláš ale tvrdohlavě věřil jen úsudku svému a své manželky, ženy, která byla odhodlána bránit absolutní suverenitu Romanovců, jejich božské právo vládnout – a s tím i nástupnictví milovaného jediného syna.

Na počátku roku 1917 nakonec hospodářský chaos v Petrohradu vyvolal stávky v průmyslu, demonstrace a hladové bouře, kdy rebelující vojáci vycházeli do ulic. Výbušná situace přešla na konci února do otevřené revoluce. Mikuláš, toho času pryč na frontě, věřil, že nemá jinou možnost než „pro dobro Ruska“, pro morálku armády a – především – pro bezpečí své rodiny abdikovat. Doktoři starající se o jeho nemocného syna mu už dříve sdělili, že se Alexej zřejmě nedožije šestnácti let, takže se rozhodl zároveň abdikovat i jménem svého nástupce.

Poté čekalo rodinu Romanovců šestměsíční domácí věznění v Alexandrovském paláci v Carském Selu, kde se snažili pokračovat v rodinném životě, jak jen bylo možné. Mikulášovi, nezatíženému státními záležitostmi, se zjevně dařilo dobře, v jakémkoliv počasí si užíval pobytu venku, řezal dříví, náruživě v parku odmetal sníh a rozbíjel led. Nebyl odrazen ani neustálou přítomností davu lidí, kteří se vydávali do Carského Sela, kde zaplatili strážím rubl, aby se mohli postavit k plotu a zírat na cara a posměšně na něj volat jmény s hanlivým nádechem „Nikolučko“ a „Mikulášku“.

Vzhledem ke stále napjatější politické situaci v Petrohradě a rostoucí hrozbě, že se masa lidí vrhne na Alexandrovský palác, se předseda prozatímní vlády Alexandr Kerenskij dostával v červenci 1917 pod stále větší tlak, aby byli car a carevna uvězněni v Petropavlovské pevnosti jako obyčejní vězni – nebo ještě hůře, aby byli převezeni do vazby na radikalizovanou ostrovní námořní základnu v Kronštadu. Diplomatické snahy, aby byla rodina poslána do Anglie, se nesetkaly s odezvou; Kerenskij se tedy rozhodl převést je na bezpečnější místo, neboť si, dle svých slov, nepřál stát se „Maratem revoluce“. Odtud by snad

mohli být Romanovci evakuováni na východ do Japonska nebo na sever do Skandinávie. Rodina byla hořce zklamána, že jim nebylo umožněno jet na jih do tepla do jejich milovaného paláce v Livadiji u Černého moře, kde by mohli žít šťastně v ústraní jako obyčejná rodina. Místo toho se ocitli ve vlaku mířícím do Ťumeně v západní Sibíři a odtamtud putovali parníkem na místo, které se v současné nestálé době i nadále jevílo jako politicky bezpečná tišina – do Tobolska.

V srpnu roku 1917 byli Mikuláš, Alexandra a jejich pět dětí – velkovévodkyně Olga, Taťána, Marie a Anastázie a carevič Alexej – umístěni do bývalého gubernátorova domu, nejluxusnějšího ubytování, jaké mohl Tobolsk nabídnout. Přijeli sem, aby si zvráceně užívali prostého venkovského života i určitou míru svobody, přičemž stále s sebou měli značný doprovod třiceti devíti dvořanů a sluhů. Bylo jim také umožněno vzít si z Alexandrovského paláce velkou část svého nejcennějšího majetku: fotoaparáty a fotoalba (bylo jich minimálně šestnáct a byly vyrobené z marocké kůže), jakož i deníky a dopisy, dokonce i archivní vína z carských dvorních sklepů.

Ale po třech měsících jejich pobytu v Tobolsku se odehrála druhá revoluce, během níž bolševici svrhli prozatímní vládu Kerenského a chopili se moci. Leninova nová vláda byla nyní rozhodnutá vést tažení plné teroru a pomsty proti třísetleté vládě Romanovců. Zatímco bývalý car a carevna v gubernátorově domě strádali, extravagantní Lev Trockij plánoval vést s nimi dramatický demonstrativní proces v duchu revolučního tribunálu, během něhož byli v roce 1793 souzeni a popraveni Ludvík XVI. a jeho žena Marie Antoinetta, kde by žalobcem byl on coby současný Robespierre.

Mezitím se brutální bolševická síť rozrůstala neúprosně až za Ural. V dubnu 1918 dorazila do Tobolska a přinesla s sebou tvrdý zákrok proti zbývajícím privilegiím carské rodiny. Jejich samotná přítomnost v regionu zhoršovala napjatou situaci, jež vřela mezi bolševiky v Jekatěrinburgu a ostatními místními

frakcemi, které si přály urvat kontrolu nad carskou rodinou a podílet se na jejím konečném osudu. Ve víru politického napětí byly reálné šance na záchranu Romanovců promarněny. Nesourodá skupina aspirantů – armádní důstojníci, monarchisté a aristokraté, bohatí obchodníci, evropští panovníci, jepťišky a duchovní – byla ochromena nedostatkem financí a protichůdnými politickými agendami, a tedy neschopna podniknout společný pokus o záchranu. Za dveřmi velvyslanectví se diplomaté a tajní agenti usilovně snažili přijít s proveditelnými návrhy na nucený únos rodiny. I přes to žily naděje až do jara roku 1918 v podobě spousty neúspěšných, fantastických plánů v Rusku i v zahraničí, zatímco Romanovci v gubernátorově domě v Tobolsku čekali na zázrak.

Jakékoliv naděje se rozplynuly v dubnu roku 1918, kdy do Tobolska přijel Vasilij Jakovlev, mimořádný komisař vyslaný Moskvou v reakci na všechny zvěsti o údajném útěku, aby přivezl cara zpět do Moskvy, kde měl být postaven před soud. Ale rychle se měnící politická situace na Urale mu to brzy překazila. Když se bolševici v Jekatěrinburgu doslechli o Jakovlevově misi, požadovali, aby byl car převezen do jejich města. Po urgentních telegrafických konzultacích s Kremlem dostal Jakovlev pokyn, aby přivezl své zajatce do Jekatěrinburgu, kde měl nařízeno Romanovce předat.

Ural v roce 1918 nebyl ani zdaleka tím příkrášeným, umělým Ruskem zakořeněným v představitosti západního publika díky filmu Davida Leana *Doktor Živago* z roku 1964. Jekatěrinburg byl plný drsných, nelítostných lidí. Nově založené výbory radikálních dělníků, přesvědčené, že budou podniknuty pokusy o záchranu cara, byly připravené, pokud by se jim naskytla šance, odvézt ho a zlynčovat. Stupňující se násilí, rabování, hladomor a hrozba občanské války v celé zemi přivedly město na okraj propasti. Deset tisíc vojáků a dezertérů Rudé armády se nyní potulovalo ulicemi města; to se také

hemžilo odsouzenci a vyhnanci utíkajícími ze Sibiře. Všudy-přítomní byli i špióni.

Do června bylo Rusko pohlceno občanskou válkou mezi bolševiky a kontrarevolučními a monarchistickými silami, v jejichž čele stál Alexandr Kolčak. Byli známí jako „Bílí“, probjovali se od Tichého oceánu do vnitrozemí a tlačili se do západní Sibiře, přičemž se jejich řady výrazně rozrostly o zhruba dvacet pět tisíc českých dezertérů a válečných zajatců z rakousko-uherské armády (jde o podceněné údaje – ve skutečnosti se hovoří až o 60 tisících československých legionářů; pozn. redakce). Tyto jednotky si razily cestu vlakem na východ pryč z Ruska, aby se přes Ameriku přidaly k českým jednotkám na západní frontě, ale vzbouřily se, když němečtí spojenci Ruska požadovali, aby byly zastaveny a odzbrojeny (klíčová však byla nedůvěra samotných bolševiků vůči nekontrolované a podstatné vojenské síle, resp. nedůvěra oboustranná; i přes původní tzv. penzenskou dohodu se Trockij nakonec postavil proti dalšímu přesunu legií a nařídil jejich odzbrojení pod hrozbou zastřelení – stalo se tak v druhé půlce května 1918; pozn. redakce). Když se Češi probjovávali zpět na západ, obsadili 26. května významné sibiřské město Čeljabinsk. Nyní se přibližovali k Jekatěrinburgu, k městu s klíčovým průmyslovým a strategickým významem. Napětí na Uralu rostlo. Vzhledem k tomu, že městem stále kolovaly divoké zvěsti o zoufalých pokusech spasit carskou rodinu, byli jekatěrinburští bolševici pevně rozhodnutí, že si cenné zajatce nenechají ukrást. Museli něco podniknout, aby situaci zachránili.

Dva dny před příjezdem Mikuláše a Alexandry byl ve zkráceném řízení místním sovětem (městskou radou s převahou bolševiků) zabaven dům v centru Jekatěrinburgu patřící vysloužilému inženýrovi jménem Nikolaj Ipaťjev jako nové místo, kde budou Romanovci uvězněni. Během několika hodin byla jeho uklidňující buržoazní vznešenost zohyžděna výstavbou primitivní dřevěné palisády, která odřízla Ipaťjevův

dům od města a proměnila jej ve vězení. Od této chvíle byl s hroživou bolševickou nadsázkou nazýván jako *Dom osobogo naznačeniija* – „Dům zvláštního určení“. Ovšem jaké určení bylo v označení zamýšleno, nebylo nikdy vysvětleno, nicméně místní drsní muži z Uralského oblastního sovětu si byli moc dobře vědomi konečného, zlověstného účelu domu.

Mikuláš přijel se svojí vyčerpanou manželkou do Jekatěrinburgu 30. dubna, v doprovodu jejich osmnáctileté dcery Marie, carova poradce prince Vasilije Dolgorukova, rodinného lékaře Jevgenije Botkina a velmi zredukovaného počtu sluhů – zůstali tři. Nejistota ohledně cesty vedla cara a carevnu k tomu, že cestovali jen s Marií, která se ze všech jejich dětí dokázala nejlépe přizpůsobit. Ostatní – Olga, Taťána, Anastázie a Alexej – je měli následovat později, až se carevič plně zotaví ze silného hemofilického záchvatu.

Mezitím se v sobotu 29. června 1918 narychlo sešlo v honosných prostorách hotelu Amerikanskaja šestičlenné prezidium jekatěrinburského sovětu. Na počátku června byl hotel zabaven jako ústředí nově ustanovené větve *Čerazvyčajnaje komisije* – sovětské tajné policie. Tato organizace, známá spíše jako čeka, se měla brzy stát neúprosným vykonavatelem státního teroru. Za městem bylo možné slyšet slabé dunění dělostřelecké palby. Dobře vyzbrojení a disciplinovaní Češi se nyní přibližovali po transsibiřské magistrále stále blíže. Jekatěrinburg upadal do anarchie a chaosu a přinejlepším se mohl udržet pár týdnů. Vzhledem k tomu, že bylo spojení s Moskvou stále nespolehlivější, odeslal předseda Uralského oblastního sovětu Alexandr Běloborodov do Moskvy naléhavé depeše, v nichž pro následující klíčové dny požadoval přímé telegrafní spojení s Leninem v Kremlu. Spolu se skupinou oddaných komunistů stál před klíčovým okamžikem jejich „revoluční cesty“. Rudý Ural byl ve „smrtném nebezpečí“ a existovalo značné riziko, že bývalý car padne do rukou Čechů nebo jiných kontrarevolucionářů a bude „využit k jejich prospěchu“.

Po celou dobu onoho vlhkého letního odpoledne se dala atmosféra uvnitř pokoje č. 3, největšího a nejlepšího pokoje, který mohl hotel Amerikanskaja nabídnout, přímo krájet. Na pořadu byla jen jedna akutní záležitost. Co udělat s Romanovci? Následujícího dne, 30. června 1918, se vydal člen prezidia Uralského oblastního sovětu a nově jmenovaný oblastní vojenský komisař Filipp Gološčokin vlakem z Jekatěrinburgu do Moskvy, aby se poradil s Leninem a jeho pravou rukou Jakovem Sverdlovem ohledně jejich osudu.

Mezitím se Jekatěrinburg, kdysi klenot Uralu, dostal do obklíčení; infrastruktura města kolabovala a jeho obyvatelé se ocitli v sevření rostoucí hrůzovlády.

1

ZA PALISÁDOU

30. dubna – 3. července 1918

Trvalo pět dní, než se Romanovci dokodrcali v *tarantasu* – prostém neodpruženém voze – z Tobolska do Ťumeně. Během cesty se Alexandra s Marií k sobě tiskly a chvěly se při nárazech vozu, když se brodil řekami a projížděl jarními záplavami a všudypřítomným bahnem. Velice vyčerpaná Alexandra byla vděčná za společnost Marie, která se nabídla jet s nimi, aby jí poskytla útěchu. Zato Mikuláš se zdál být v dobré náladě; byl rád, že někam cestuje a že může být venku na čerstvém ledovém vzduchu.

Alexandra, rozpolcená nesmírnou emocionální závislostí na svém synovi a hluboce zakořeněným strachem o Mikuláše, stála před nelehkou volbou, zda doprovodit svého manžela do Moskvy, kam si myslela, že pojedou, a kde by ho obhajovala, nebo zda zůstat v Tobolsku a starat se zde o nemocného Alexeje. Nakonec dospěla k závěru, že její prvořadá oddanost patřila carovi, byť jen proto, aby mohla svého poddajného muže chránit.

V Ťumeni byla carská skupina přeložena do ostře střeženého vozu první třídy Zvláštního vlaku č. 8 VA, jemuž velel Vasilij Jakovlev. Během cesty Jakovlev nadále podle oficiálního scénáře tvrdil, že je Mikuláš převážen do hlavního města, kde s ním proběhne soudní proces. Osobně se car s carevnou domnívali, že zasáhne osud a že to bude první krok k bezpečné cestě carské

rodiny do zahraničí. Po sérii zpoždění dorazil vlak do Omsku, kde se křížily dvě hlavní větve transsibiřské magistraly, a pár najednou zpozorněl. Kam je teď povezou? Na východ přes Sibiř do Vladivostoku a pryč z Ruska přes Japonsko? Nebo na západ do Moskvy, kde s nimi proběhne lidový soud? Nikdo jim nic neřekl, vlak čekal několik hodin na vedlejší koleji v Ljubinskaje a Jakovlev se zatím telegraficky radil s Moskvou. Nakonec se dohodli na změně plánu. Vlak se dal do pohybu zpět směrem na Ťumeň. Cara a carevnu nepřevezou do Moskvy, ale do Jekatěrinburgu, kde si je převezme Uralský oblastní sověť.

V úterý 30. dubna v 8:40 ráno vjel vlak do města se zataženými záclonkami. V tom okamžiku se obavy Mikuláše a Alexandry znásobily, neboť se zde konečně setkali s ohromnou, ohavnou silou revolučního Ruska. Jak si carevna později poznamenala do deníku, ten den byl možná „nádherně teplý a slunečný“, ale uvítací výbor byl rozhodně ledový. Zvěsti o tom, že brzy do města přijede nenáviděný car s carevnou, se rozšířily jako oheň a rozlícený dav se scházel u hlavního nádraží a požadoval, aby před něj nastoupili. Uralský vojenský komisař Filipp Gološčokin, který zde čekal, aby Romanovce převzal, se obával, že dojde k lynčování, a rozhodl se poslat vlak na nákladní nádraží č. 2 na východním okraji města v Šartaši. První, co Romanovci po několika hodinách strávených ve vlaku z Jekatěrinburgu spatřili, byla ve čtyři hodiny odpoledne vedlejší kolej pro nákladní vlaky. Na nástupišti na ně čekala skupina bolševiků s kamennou tváří – předseda Uralského oblastního sovětu Alexandr Běloborodov, jeho zástupce Boris Ditkovskij a člen jekatěrinburského sovětu a místní tajné policie (čeky) Sergej Čuckajev.

Car s rodinou byl nyní, spolu s lékařem Jevgenijem Botkinem, jejich služebnou Annou Děmidovovou, sluhou Těrentijem Čemodurovem a lokajem Ivanem Sedněvem, předán do rukou Uralského oblastního sovětu, který je měl „držet pod dohledem“. Běloborodov s byrokratickou okázalostí podepsal oficiální převzetí osob i jejich nesčetných zavazadel. Alexandr Avdějev,

kteřý s Jakovlevem doprovázel cara a carevnu z Tobolska, byl jmenován velitelem nového místa uvěznění Romanovců. O něco později se onoho teplého letního odpoledne vydala celá skupina v uzavřených automobilech na krátkou cestu po podivně prázdných ulicích na Vozněsenský prospekt za doprovodu nákladního vozu plného ozbrojených vojáků. V okamžiku, kdy vůz vjížděl na dvůr Ipaťjevova domu, se bývalý car a jeho žena naposledy podívali na Rusko a venkovní svět. Byl zrovna velikonoční týden a zvuk zvonů – těch nádherných zvonů, které tak okouzly Antona Čechova – se nesl nad městem. Nemohly ale přehlušit zvuk těžkých dřevěných vrat na nádvoří, které se za nimi s bouchnutím zavřely.

Car a carevna se vydali do Ipaťjevova domu, kde na ně u vstupu čekal Gološčokin, který jel napřed, aby je mohl přivítat, a nyní se k bývalému carovi otočil a pravil: „Občane Mikuláši Romanove, můžete vstoupit.“ Mikuláš, smířený se svým osudem, nijak na urážku nezareagoval, ale takové pohrdání řalo carevnu do živého. Ačkoliv Alexandra i nadále tvrdohlavě protestovala proti nedostatku úcty ze strany bolševiků, od tohoto okamžiku už nebyly statut ani tituly Romanovců, které ještě v Tobolsku byly součástí denního protokolu dodržovaného zaměstnanci i strážemi, uznávány. Bývalý ruský car byl nyní obyčejným sovětským občanem jako každý jiný, s vlastními přidělovými lístky. Zatímco na život v Tobolsku mohl pohlížet jako na druh domácího vězení, zde se Mikuláš definitivně ocitl ve vězení na tom nekonečném území připojeném k ruskému impériu, které samo o sobě bylo vězením – na Sibiři.

Vzhledem k důrazným pokynům, které Jakov Sverdlov posílal z Moskvy Uralskému oblastnímu sovětu, bylo jasným záměrem kremelského vedení, aby byla nyní rodina uvězněna „co nejpřísnějším způsobem“. Jekatěrinburští bolševici, překypující třídní nenávisť a touhou po odvetě na „Mikuláši Krvavém“, si libovali v odpírání pohodlí, kterého se dosud carské rodině dostávalo. Pokud jim relativní idyla v Tobolsku nedovolovala

brát svůj osud vážně, pak nyní byla jistě jejich přítomnost v Jekatěrinburgu pro Mikuláše a Alexandru probuzením do kruté reality. Po příjezdu vyryla carevna do zdi v ložnici datum a obrácenou svastiku – poslední chabý náznak, že by tento starobylý symbol víry, lásky a naděje mohl nakonec přinést osvobození.

Spolu s Marií strávili car a carevna první tři týdny v Ipatjevově domě natěsnaní v jednom pokoji a směli používat jen koupelnu a ještě jednu obytnou místnost, kde spávali doktor Botkin a sluhové Čemodurov a Sedněv; Anna Děmidovová obývala malý pokojík v zadní části. Dodávka elektřiny byla sporadická, ale pokud to šlo, psala Alexandra nekonečné dopisy dětem do Tobolska a Mikuláš předčítal z evangelia. Přestože venku nádherně svítilo slunce, pokračovaly přívaly sněhu i v květnu a citové útěchy bylo pramálo, dokud 23. května v jedenáct hodin, na svou dobu neobvykle chladného a zasněženého dopoledne, nepřijely z nádraží jejich zbývající čtyři děti. Ale dvacetisedmičlennému doprovodu, který s nimi dorazil z Tobolska, bylo oznámeno, že nemůže pokračovat. Jekatěrinburský sovět neměl v úmyslu se zatěžovat dalšími náklady na jejich zásobování. Nechali je sedět ve vlaku na jekatěrinburském nádraží a později je rozdělili, několik jich bylo propuštěno, ale většina z nich skončila ve vězení (kde byl po příjezdu v dubnu také uvězněn carův věrný pobočník princ Dolgorukov). Pouze tři další sluhové – kuchař Ivan Charitonov, kuchtík Leonid Sedněv (synovec Ivana Sedněva) a lokaj Alexej Trupp – směli následovat carskou rodinu do Ipatjevova domu; přivezli s sebou i Alexejeva oblíbeného španěla Joye a Taťaniny dva psy, Jimmyho a Ortipa.

Příjezd Alexeje, Olgy, Taťány a Anastázie z Tobolska, o kterém se car s carevnou dozvěděli jen několik hodin předem, velmi pozvedl pokleslou náladu rodiny. Není pochyb o tom, jak si Mikuláš zapsal do deníku, že jeho čtyři děti, ponechány v Tobolsku o samotě, osobně a duševně velmi strádaly. Ale vzájemně na sobě závislá rodinná jednotka byla opět sjednocena a jejich radost byla o to větší, že se tak stalo zrovna během

velikonočního týdne – nejposvátnějšího svátku v pravoslavném kalendáři. Toho večera se shromáždili před ikonami, kterých si tak cenili, a odříkávali vřelé děkovné modlitby. Alexandra však s obavami zaznamenala, že je její syn znepokojivě slabý a vyhublý, neboť od svého posledního hemofilického záchvatu zhubl více než šest kilogramů. Ještě týž první večer strávil Alexej kvůli malému podklouznutí a poranění kolene, když se chystal do postele, celou noc v nepolevujících bolestech. Carevna ležela u něj, nezamhouřila oka a bedlivě ho sledovala a poslouchala, jak chlapec naříká, tak jako to dělávala už tolik dlouhých nocí během posledních třinácti let.

Rodinní příslušníci alespoň měli zase jeden druhého – a Boha. Jejich jediným způsobem, jak vzdorovat novému a daleko přísnějšímu režimu, který museli dodržovat, bylo semknout se a čerpat ze své hluboké náboženské víry. Bude je držet nad vodou v následujících dnech, kdy se ocitnou v novém, zvláštním stavu bezvědomí. Byli, ale nežili; uzamčeni v důvěrně známých umrtvujících, omezujících a fádnicích denních rituálech, které je každým dnem přibližovaly k – čemu? Propuštění? Útěku? Záchraně? Ať už bude jejich konečný osud jakýkoliv, jednou věcí si tato zvláště izolovaná rodina byla jistá: Bůh vezme jejich osud do svých rukou.

Stalo se tak už v případě několika romanovských příbuzných držených ve městě, aniž by o tom carská rodina věděla. Carevna sestra velkovévodkyně Alžběta (známá jako Ella), carův bratranec velkovévoda Sergej a knížata Ioann Konstantinovič, Konstantin Konstantinovič a Igor Konstantinovič (tři bratři z dynastie Romanovců, potomci druhého syna Mikuláše I. – Konstantina) byli společně s knížetem Vladimírem Pavlovičem Palejem v květnu přivezeni do Jekatěrinburgu a uvězněni v Atamanově nájemním domě. Alespoň směli jít o Velikonocích ven na půlnoční mši v katedrále, což bylo privilegium, které bylo carské rodině odepřeno. Stáli zde, drželi zapálené svíčky z červeného vosku a modlili se, aby nadpozemská krása velikonoční